

Klimat- och näringslivsdepartementet

Referens/dnr:

KN2023/03699

2023-11-01

Remissvar

EU-kommissionens förslag på revidering av Avfallsdirektivet (2008/98/EG)

Svenskt Näringsliv företräder drygt 60 000 små, medelstora och stora företag. Dessa är organiserade i 49 bransch- och arbetsgivarförbund. Förbunden utgör föreningen Svenskt Näringslivs medlemmar. Svenskt Näringslivs ställningstagande har utarbetats efter samråd med berörda branschförbund inom Svenskt Näringsliv. Ytterligare kommentarer och ställningstagande kan komma att presenteras framöver.

Allmänt

Svenskt Näringsliv välkomnar förslaget till en revidering av avfallsdirektivet och ser det som ett viktigt steg mot ökad resurseffektivitet i Europa, och som en viktig del i genomförandet av den gröna givens och handlingsplanen för cirkulär ekonomi. Svenskt Näringsliv anser rent principiellt att lösningar och målnivåer som kan sättas på EU-nivå alltid är att föredra framför nationella särlösningar då det bidrar till en ökad harmonisering och konkurrens på mer lika villkor på den inre marknaden. I de särskilda fallen med såväl textilavfall som livsmedelsavfall kommer det dock krävas att de enskilda medlemsstaterna i viss utsträckning vidtar åtgärder och skapar nationella system för att nå målen i direktivet, däribland ett producentansvarssystem för textilier. Svenskt Näringsliv vill i det sammanhanget understryka vikten av att lagstiftaren i medlemsstaterna för en nära och tät dialog med berörda samhällssektorer och branscher, inte minst företagen som i hög grad kommer att omfattas av det reviderade avfallsdirektivet.

Textilavfall

Svenskt Näringsliv är överlag positiva till kommissionens förslag och välkomnar initiativet till att skapa en mer harmoniserad lagstiftning för textilier och textilavfall. I dagsläget finns det inget gemensamt system för detta materialslag vilket leder till att företag verksamma i flera

länder ställs inför olika krav på hantering i olika medlemsstater, vilket i sin tur bidrar till en ökad administration och ökade kostnader. Av denna anledning ser Svenskt Näringsliv stora mervärden i att på europeisk nivå införa ett utökat producentansvar. Om det utformas och implementeras på ett klokt och välavvägt sätt har det goda möjligheter att skapa konkurrens på mer lika villkor och bidra till en starkare inre marknad.

Det bör hållas i åtanke att textilier globalt sett är en av de mest klimatbelastande sektorerna och kännetecknas i sin helhet av väldigt låga återanvändnings- och återvinningsnivåer. Därför är storskaliga initiativ som leder till en ökad insamling och utsortering – en grundförutsättning för en ökad återanvändning och materialåtervinning – välkomna och viktiga steg i riktning mot ett mer cirkulärt och hållbart samhälle. Samtidigt pågår det just nu mycket innovation och utveckling inom den svenska textilindustrin, pådrivet av inte minst unga entreprenörer i små- och medelstora företag.

Nya gröna innovationer och tekniker har på sikt stor potential att minska klimat- och miljöavtrycket från textilsektorn varför det är kritiskt viktigt att nuvarande och framtida lagstiftning stärker snarare än begränsar konkurrenskraften för dessa företag samt bygger på teknikneutralitet vilket också är en grundförutsättning. Sverige har på sikt mycket goda möjligheter att bli en världsledande hubb för hållbara och cirkulära textilier. I sammanhanget bör det noteras att Sverige redan hade kunnat ha ett fungerande producentansvarssystem på plats då denna fråga utretts (SOU 2020: 72) och remitterats i relativ närtid. Det systemet hade kunnat fungera som en grund för en harmoniserad lösning inom EU, varför det är mycket beklagligt att såväl nuvarande som föregående regering inte tog frågan vidare.

Nedan följer ett antal specifika kommentarer som relaterar till den framtida utformningen av ett producentansvar för textilier och arbetet med att skapa mer hållbara och cirkulära värdekedjor för textilier.

Harmonisering inom EU och krav på icke-europeiska aktörer

En helt grundläggande förutsättning för att ett producentansvarssystem ska fungera väl är att samma spelregler och konkurrensvillkor gäller för såväl europeiska som utomeuropeiska företag som sätter produkter på den inre marknaden – med andra en *level playing field*. I dagsläget utgör privatimporten av kläder och annan textil en betydande andel av den textil som sätts på marknaden, varför det är mycket viktigt att även e-handelsplattformar och -företag utanför EU omfattas av regelverket kring ett framtida producentansvarssystem. Som förslaget är skrivet nu så behöver plattformarna endast kontrollera att det exporterande företaget finns registrerat i det framtida textilproducentregistret, vilket inte är tillräckligt starkt. Istället bör det ställas skarpare krav på plattformarna att erhålla försäkringar om att företaget verkligen levt upp till europeiska regelverk och bidragit till producentansvarssystemet.

För att ytterligare stärka harmoniseringen på den inre marknaden är det av vikt att aktörer i hela EU använder sig av gemensamma definitioner och klassifikationer. Svenskt Näringsliv finner det därför positivt att kommissionen föreslår att aktörer ska utgå från de tullnummer som företagen redan använder idag och vill understryka vikten av att inte tillföra ytterligare tullnummer utan använda de som står listade i direktivets *annex IVc*.

Därtill bör det textilproducentregister som ska införas etableras på EU-nivå och vara gemensamt för hela unionen och inte skapas i varje enskild medlemsstat. Det stärker harmoniseringen på den inre marknaden och minskar den administrativa bördan om ett företag endast behöver registrera sig en gång.

Ekomodulera producentansvarsavgifterna

I förslaget till reviderat avfallsdirektiv föreslås det i *artikel 22c.3* att kommissionen ges mandat att ta fram kriterier för att differentiera producentansvarsavgifter och att dessa ska utgå från den delegerade akt för textilier som tas fram inom ramen för den kommande ekodesignförordningen (ESPR). Svenskt Näringsliv välkomnar detta förslag då det ger de producerande företagen incitament att ta fram mer miljömässigt hållbara produkter som till exempel har en förbättrad livslängd eller använder mer återvinningsbart material. Det är viktigt att värna principen om att gynna företag som gör rätt för sig i hållbarhetsarbetet. Att beakta i framtagandet av dessa kriterier är att den sammantagna miljövinsten är styrande, till exempel kan blandmaterial användas för en längre varaktighet i användningen av textilier men är inte alltid det bästa ur ett återvinningsperspektiv.

Värna en fungerande återbruksmarknad

Under senare år har en allt större återbruksmarknad vuxit fram för kläder, pådrivet inte minst av privata entreprenörer och aktörer inom den ideella sektorn. Det är mycket viktigt att utformningen av ett framtida producentansvarssystem för textilier inte slår sönder idag fungerande återbruksflöden eller försvårar för de affärsmodeller för återbruk som vuxit fram. Så långt som möjligt bör kläder återbrukas innan de materialåtervinns varför det är centralt att utsorteringen av inlämnad textil utvecklas, såväl automatiserad som manuell.

Mikroföretag bör inkluderas i producentansvarssystemet

Kommissionen föreslår i direktivet att mikroföretag inte ska omfattas av lagstiftningen kring producentansvar, trots det faktum att nästan 90 procent av textilssektorn inom EU utgörs av mikroföretag. Svenskt Näringsliv anser att mikroföretag bör omfattas snarare än medges undantag då den relevanta aspekten i detta sammanhang är volymen textil som sätts ut på marknaden och inte antalet anställda. Förändringar bör därför göras i *artikel 22a* och *22c*. Att inkludera mikroföretag täpper också till möjligheten för större företag att nyttja mikroföretag för att sätta textil på marknaden och kunna kringgå regler kring producentansvarssystemet. Samtidigt är det mycket viktigt att hålla i åtanke att mikroföretag men även övriga små- och medelstora företag (SME) är de som i många fall kommer ha flest utmaningar med att ställa om till ett nytt producentansvarssystem och nya regelverk, sett till ökade kostnader, administrativ börda och all övrig hållbarhetslagstiftning som antagits inom EU senaste åren. Därför är det av vikt att såväl kommissionen som myndigheter i medlemsstaterna säkerställer att dessa företag får tillräcklig vägledning och stöd för att ge dem förutsättningar att konkurrera på lika villkor.

Medge vissa undantag för förbränning

Ett grundläggande syfte med ett producentansvarssystem för textil är att öka återanvändning- och återvinningsgraden. Det förutsätter i sin tur att insamlingen och lagringen av textil sker med bästa tänkbara materialnytta i fokus. Även om medlemsstaterna bör vidta åtgärder för att göra insamlingen och lagringen så effektiv som möjligt så kommer det uppstå fall där den utsorterade eller lagrade textilen blir kontaminerad, fuktig eller möglig. I sådana fall kan textilen inte återanvändas eller återvinnas varför det bör finnas ett undantag som medger förbränning av detta material, i väntan på bättre återvinningstekniker eller effektivare lagringsplatser. Det kan också finnas vissa typer av uniformer eller arbetskläder som varit i kontakt med farliga eller skadliga kemikalier som också bör omfattas av ett undantag. Dock bör detta undantag tillämpas restriktivt och inte leda till en möjlighet för företag att förstöra osålda varor och produkter. Svenskt Näringsliv står i stora drag bakom förbudet mot detta i ekodesignförordningen (ESPR).

Fortsatta satsningar på forskning, innovation och kompetens

En av de viktigaste dimensionerna av att uppnå hållbara och cirkulära textilflöden är behandlingen av utsorterat och insamlat textilavfall. Från 1/1/2025 när det blir det lagkrav inom EU på separat insamling kommer det i en snabb takt börja byggas upp avsevärda volymer insamlat textilavfall som det i dagsläget inte finns avsättning för. Detta faktum belyser en mycket viktig aspekt i omställningen mot en mer cirkulär textilindustri inom EU, nämligen att det behövs ytterligare åtgärder både uppströms och nedströms.

Uppströms finns ett behov av ett förändrat konsumentbeteende men också att tillverkningen av textilier blir mer hållbar och cirkulär, något som ett rätt utformat producentansvar samt den nya ekodesignförordningen kan bidra till. Det krävs också att utsorteringen av textil som kan återanvändas respektive återvinnas utvecklas vilket behöver ske både maskinellt och genom utbildad personal. I bägge fallen behövs investeringar i miljöteknik och ökade satsningar på kompetens och utbildning, såväl nationellt som på europeisk nivå.

Nedströms finns det ett stort behov av att investera i kapaciteten för fiberåtervinning, något det i dagsläget finns en handfull anläggningar för i bland annat Sverige men inte i den storskalighet som på sikt kommer behövas. Investeringar måste också åtföljas av omfattande satsningar på forskning och innovation inom detta område. Textilindustrin idag består till största del av små eller väldigt små företag med begränsat kapital och möjligheter att själva ta fram innovationer och tekniska lösningar varför det är mycket viktigt med en ökad innovations- och forskningsfinansiering från det offentliga i både Sverige och EU. I förslaget till direktiv anges det i *artikel 22a.4e* att producentansvarsavgiften också ska täcka forskning och innovation inom bland annat sortering och återvinning. Det kan vara positivt men det är av mycket stor vikt att denna bestämmelse också tillåter den bidragande företagen att vara del av olika forsknings- och innovationssatsningar.

Säkerställ en rörlighet på den inre marknaden

Slutligen är det också viktigt att understryka möjligheten att med enkelhet kunna transportera textilavfall över nationsgränser inom EU. Infrastrukturen för insamling och en första utsortering bör utformas lokalt och så nära konsumenten som möjligt men fortsatt sortering och materialåtervinning måste kunna ske på annat håll. Att varje enskild medlemsstat gör stora investeringar i fiberåtervinning är inte nödvändigtvis det mest kostnadseffektiva varför textilavfall måste kunna skickas till platser som har kapacitet att ta emot det. I det sammanhanget är det viktigt att kommissionen arbetar med att ta fram harmoniserade avfallskoder. Samtidigt är det viktigt att slå vakt om att textilavfall som kan återanvändas eller återvinnas inte dumpas på ett miljömässigt ansvarslöst sätt utanför EU.

Livsmedelsavfall

Kommissionens förslag innebär att medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att senast 31 december 2030 ha nått en minskning av livsmedelsavfallet med 10 procent inom livsmedelsindustrin och med 30 procent i dagligvaruhandeln och konsumtionsledet. Svenskt Näringsliv stödjer kommissionens föreslagna och bindande målnivåer och även det bredare FN-målet för hållbar utveckling (SDG 12.3) om att halvera matsvinnet per capita till 2030, som detta direktiv syftar till att uppnå från EU:s håll.

Svenskt Näringsliv ser positivt på att varje enskild medlemsstat ska utforma nationella åtgärder för att nå målen då förutsättningar och förhållanden kan skilja sig kraftigt mellan länder på den inre marknaden. En tillräcklig flexibilitet är därför grundläggande i detta sammanhang. Det är helt avgörande att genomförandet av målet på nationell nivå är balanserat och tar hänsyn till de berörda branschernas och sektorerna olika förutsättningar och de matsvinnsminskande initiativ som redan initierats sedan tidigare.

I kommissionens förslag har detaljhandel, restauranger och hushåll slagits ihop till ett gemensamt mål om en 30-procentig minskning. Mot bakgrund av att hushållen står för drygt två tredjedelar av livsmedelsavfallet i Sverige så anser Svenskt Näringsliv det prioriterat att lagstiftaren och nationella myndigheter vid genomförandet prioriterar att minska detta avfall samt för en nära dialog med handeln och besöksnäringen för att säkerställa att åtgärderna är proportionerliga och inte medför orimliga ökade administrativa bördor eller kostnader för företagen. En liknande dialog bör också föras med livsmedelsindustrin. Det måste även vara prioriterat att arbeta med löpande uppföljning och utvärdering av åtgärderna för att identifiera brister och oproportionerligt höga krav på företagen i en del av livsmedelskedjan, om sådana skulle uppstå.

Stockholm 2023-11-01

Marcus Wangel

Miljöpolicyexpert, Svenskt Näringsliv